

ספרה!

לידיהם גשם של זהב ותכשיטים. עתה, הור דות למאמצי הארכיאולוגים ננקטו צעדים מחמירים כדי להגן על בניני פטרה.

התאריך המדויק, בו נבנה אוצר-פטרה, טרם נמצא, אולם ברור כי נעשה מאוחר יותר מאשר כל הציבה נבאטית, כי ניכרת בו השי פעה ברורה של סיגנון וויזיוני. חוקר אחד מאמין כי 25 מבניני פטרה הוקמו בתקופת הקיסר טריינוס, שכבש את המקום בשנת 106 אחרי הספירה.

הליל הלך ורד והנוגה שעל הבניין גוע. המשכנו בדרכנו עד אשר גילינו א רות מדוי רות ופנסים, שהובילו אותנו לאוהליו ה לבנים של המחנה.

אחמד סאבא ואוכי התעוררו עם שחר. מעלינו התנשא הצוק העצום של פטרה, שלא נראה כחשכת הליל הקודם. היה זה מבצר אוס-אליבארה, שהיה מבצר בתוך מבצר ב הרי אדום.

***

בתיב הצלבנים

ראד הארדינג ישב בודד בנוף הנפלא, כשהוא תוהה מתי יקומו הצל מים לתחייה.

הנבאטים, סיפר לנו, ראו באוס-אליבארה את מבצרם האחרון. כדי להגיע לקצהו, חצבו מעבר צר, או מדרגות, שנסתיימו ב שער.

למעלה חצבו בארות ענקיות וסתמו אותן בטיח, כדי להסתירן מפני אלה שלא ידעו את סוד מקומן. שמו של מבצר זה הוא כיום אם הבארות.

שאר אנשי המשלחת יצאו מאוהליהם ב עיניים עצומות למחצה, וסעדנו את ארוחת הבוקר באור הקורן שבא מאל-חאביס. הפי העתנו גילינו כי הארדינג הספיק כבר לטפס לקצהו של הבנין שארכיאולוגים מאמינים כי היה מצד צלבנים.

אם אמנם בנו הצלבנים מצד זה או לא — ברור כי המלך הצלבני, באלדווין הראשון, הרחיב את מלכותו עד לשטח זה בתחילת המאה ה-12. האבירים הנוצריים חדרו במקום זה למרחב המוסלמי חדרה עמוקה יותר מ אשר בכל נקודה אחרת.

באלדווין רצה לפקח על דרך-השיירות מ צפון לדרום. המלך הנוצרי חצה את הירדן בשנת 1100. לוחמיו נתקלו כנראה בפטרה, מצאהו שוממה וחרבה כפי שהינה כיום. תוך שנים מעטות הציב מחנות בכרך ובשאובאק, שני מצדים עצומים שעוברי-אורח נתקלים בהם עד היום בדרכם לפטרה.

רשת הנקודות המבוצרות של באלדווין מ עבר-לירדן לא היו זמן רב בידי הנוצרים. הלוחם המוסלמי סלאח אדין כבש אותן מידי הנוצרים בשנת 1188-89. משנה זו ועד למאה ה-19 נעלמה פטרה מן היסטוריה, כשם ש נעלמה לפני שהצלבנים הפשילו, לתקופה קצרה, את מסך הזמן.

***

המערות הקטנות

אחרי ארוחת הבוקר, ניגשנו לחזיתות המערות החצובות בתהית אל-חאביס. אנשי מדע נחלקים בדעותיהם אם שימשו הבנינים הגדולים כקברות, בהנחה כי הנבא טים קיימו פולחן מיוחד למיתיהם — או שהיו אלה מקדשים. ברור כי היה בהם משני הדברים גם יחד.

המערות הקטנות, בהן ביקרנו, שימשו כנראה כמקומות מגורים למשפחות. יתכן שחלק מהן שימש מחסני סחורות.

הארדינג הפנה את שימת-לבנו למראה פנים המערות, שחציבתן היתה חלקה ומרובעת. רק מעטות מהן מקושטות מבפנים, בניגוד לחזיתן המפוארת.

ליד קבר בלתי-מגור באל-חאביס יכולנו ללמוד את שיטת הציבתם של החוצבים ה

עתיקים. בקברות היו הנבאטים חוצבים תחי לה קו מאונך בתוך צוק. בקצהו העליון, פתחו בקיע רחב למדי שיוכל להכיל פועלים, שהתקינו וקישטו את חלקה העליון של ה חזית.

כאשר התקדמה העבודה כלפי מטה, ל מקום בו גדרש חלון או דלת, חפרו החוצ בים מנהרה עד לעומק הצריו של הקיר האחורי, לעתים, אך לא תמיד, היו חוצבים בפנים כלפי מעלה, עד לתקרה. החציבה בפנים ובחזית נעשתה בעת ובעונה אחת, ובאותו גובה.

***

העיר נעלמת, הקברות נשארים

ראד ארדינג אותה לנו בידו מן הנקודה הגבוהה ביותר, לעבר ואדי עגול מלפ נינו. כאן, אמר לנו, נמצאת פטרה גופא.

כל מה שנשאר מלב העיר, שהיה בנוי יותר מאשר חצוב, היה גל אבנים ומקדשים מטים לנפול, שקמרונותיהם ועמודיהם גילו בבירור השפעה רומית. ערביי הסביבה קיר אים למקום קאורבינת-פיראון, כלומר: ארי מון בת-פרעה.

מאל-חאביס יכולנו לראות את ההרים ש שמרו על העיר. חומות גבוהות הגנו את צפונה ודרומה של עיר המדבר מפני התי קפות.

העיר עצמה כמעט ואינה מוכרת. נסיונות מוקדמים להפירות ארכיאולוגיות הופרו על ידי בדואים עוינים, שראו בארכיאולוגים שודדי-אוצרות והתנגדו לכל חדירה לאזור. שליטי תורכיה במאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20 גילו נטייה כלשהי להתרת התפירות. ריחוקה של פטרה, אקלימה הלוהט בקיץ והקר בחורף, הגבילו עד עתה שליחת מש לחות.

היה כי הכמרים ששלטו בפטרה הפכו כמה מקדשים נבאטים לשימוש נוצרי. הנצרות הגיעה לפטרה במאה הרביעית. באותה תקופה נחלשה עוצמתה של העיר הנבאטית באופן רציני. תרמור הצפונית, ש היתה בחסות רומא, תפסה מקום חשוב ב מסחר השיירות. דרכי השיירות זוו מזרחה לפטרה. התובלה בים גברה, החלישה עלידי כך את מספר השיירות.

***

צעיר התחפש כבדואי

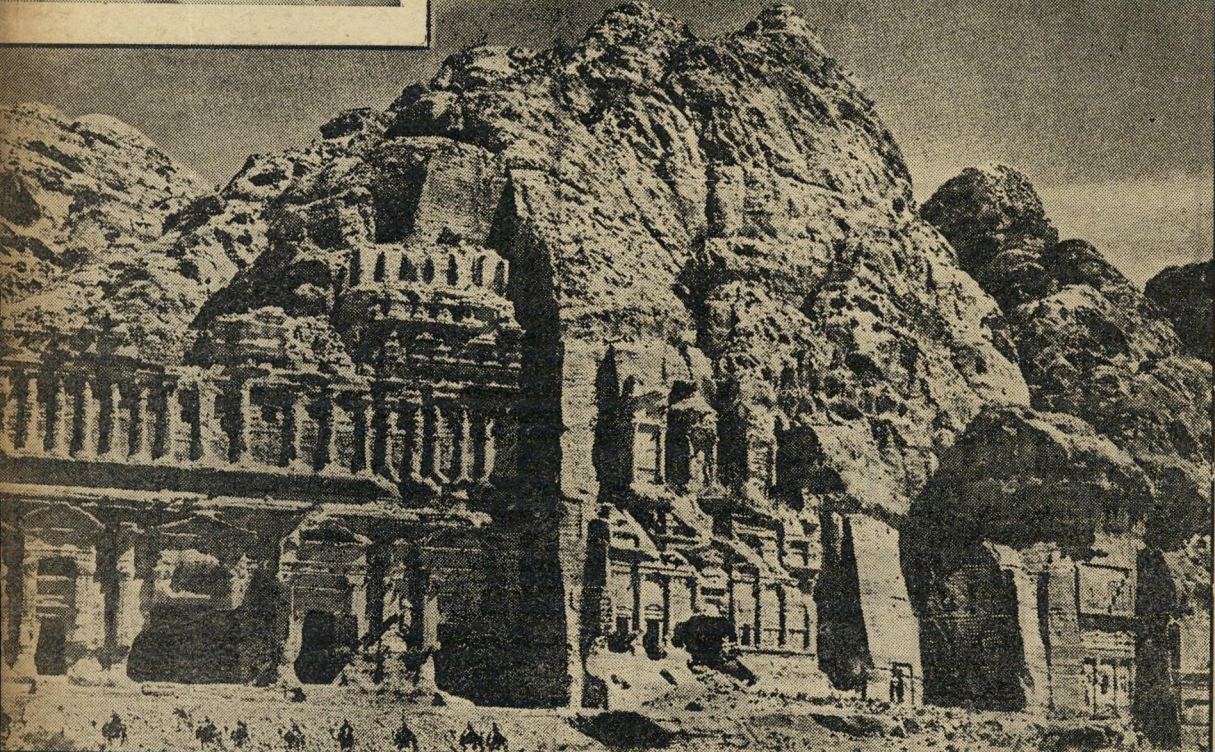
ושבי העיר הלכו לחפש את מזלם ב מקומות אחרים. רבים חזרו ונעלמו ב מדבר, ממנו באו אבותיהם.

במאה ה-12 גרשו הלוחמים המוסלמיים את הצלבנים לאירופה. פטרה נשארה ריקה. מנקודת ראות מערבית לא גילתה כל סימ ני חיים עד אשר גילה ג'ון לואיס בור קהארדט את חורבותיה.

הנוסע השוויצרי הצעיר שמע סיפורים רבים על בניניה המופלאים של העיר. כדי להגיע לשם, ידע, יהיה עליו להתגבר על קנאותם ואמונתם הטפלה של השבטים העוינים, ששמרו על החורבות בגלל האוצ רות שחשבו שהם חבויים בתוכן.

משך שנים חי בורקהארדט בין הערבים, למד את שפתם ומנהגיהם, עד כי יכול היה להיחשב לאחד מהם. הוא חדר לשממה, מחופש כבדואי, כדי להקריב, כביכול, עז במיבל הרון, דרומית-מערבית לפטרה, שהערבים אומרים עליו שהוא הוריהה, המקום בו נקבר אהרון.

בדרכו, הספיק בורקהארדט הצעיר לר את את הקברים העתיקים ואת המקדשים. סוד העיר האבודה נתגלה.

בתמונה: קבר בעל שלוש קומות, בנוי בסיגנון קורנתית, המכיל, כנראה, את גוויות מלכי פטרה האחרונים. בתמונה העליונה: הגלעד שנבנה על ידי חברי חללי פטרה לזכר אריה מנר, איתן מינץ, גילה דרוקר, יעקב קלק וזמרים מונדרר, ליד בית-מליחה.

משך השנים הבאות גדל מספר התיירים במקום. אמריקאים החלו מדברים על נתי בני אויר ודרך מדבר נותה. ככל שיגדל מספר המבקרים תשגשג כלכלתה של ירדן מן הדולארים והלירות האנגליות שיוצאו במקום.

***

המוצב החסר

מבחינת גודלו, נראה הדייר של פטי רה כמבנה רבי-הרושם ביותר. הוא גם הקשה ביותר לגישה.

כאשר טיפסנו כשריד נבאטי עצום זה, ראינו את הברא היחידה בפטרה הנשארת מלאה תמיד. טיפות המים מחליקות מן ה סלעים דרך גבים קטנים עד שהן מגיעות לבריכה גדולה ורובועה המתמלאת בשט תיות עד תומה.

אלפי נבאטים נעצרו, כנראה, במקום זה, בדרכם אל הזייר. הדרך היתה פעם דרך הגיגית. היא רצופה במקומות שהיא עוברת דרך ואדי, ומסותתת מדרגות כאשר היא מגי